

Werk

Titel: Herbarium Amboinense, plurimas conplectens arbores, frutices, herbas, plantas ter...

Jahr: 1750

Kollektion: Zoologica

Werk Id: PPN369547365

PURL: <http://resolver.sub.uni-goettingen.de/purl?PID=PPN369547365> | LOG_0174

Terms and Conditions

The Goettingen State and University Library provides access to digitized documents strictly for noncommercial educational, research and private purposes and makes no warranty with regard to their use for other purposes. Some of our collections are protected by copyright. Publication and/or broadcast in any form (including electronic) requires prior written permission from the Goettingen State- and University Library.

Each copy of any part of this document must contain there Terms and Conditions. With the usage of the library's online system to access or download a digitized document you accept the Terms and Conditions.

Reproductions of material on the web site may not be made for or donated to other repositories, nor may be further reproduced without written permission from the Goettingen State- and University Library.

For reproduction requests and permissions, please contact us. If citing materials, please give proper attribution of the source.

Contact

Niedersächsische Staats- und Universitätsbibliothek Göttingen
Georg-August-Universität Göttingen
Platz der Göttinger Sieben 1
37073 Göttingen
Germany
Email: gdz@sub.uni-goettingen.de

Fructus sunt granula simplicia, instar illorum Sagus, parum striata, ac superius plana, primo fusca, dein nigricantia, & dura, brevibus ex pediculis dependentia. Arbuscula lignosa est. Radix rara & dispersa. Folia egregiam habent vulnerariam virtutem recenter masticata, & vulneribus inposita, quæ intra viginti quatuor horarum spatium consolidant. Ex Macassarâ delata est hæc planta, ubi in frequenti usu medico est.

Tabula Sexagesima sexta

Phaeolum exhibet *montanum*, qui *Hedysari* species est frutescentis.

CAPUT TRIGESIMUM SEPTIMUM.

Amena mæsta. Suca duca.

Hæc quoque est plantula montana, simplicem ac tenuem emittens caulem, ultra binos pedes altum, lignosum, & flexilem, in paucos distinctum laterales ramos, atque ex iis transversales excrescunt breves foliorum pinnæ. Hæc obductæ sunt pufillis foliolis, per bina paria sibi obpositis, uti in *berba sentiente*, sed hæc multo minora sunt, ac tam dense combinata, ut unicum referant folium. Quodvis foliolum femi culmum latum est, ac minimi digiti unguem longum, superius acuminatum, & intense virens. Vespertino tempore, sique extrahatur plantula, sursum sese arcte claudunt, ita ut nulla folia distingui possint, ac furculum referant emarcidum.

Floiculi pufilli quoque sunt, hic & illic solitarii, illis Genistæ similes, sed multo minores, flavi, & ex quinque flaccidis petalis compositi, quorum supremum & maximum retroflexum est. Hos insequuntur tenuissimæ ac planæ filiquæ, binos articulos longæ, binos culmos latæ, ex fusco nigricantes, parallelis ac transversalibus sulcis notatæ, in quibus tenue & oblongum reconditur officulum, pallide flavescens, durum, ac splendens. Radix vilis est & dispersa, sed firmiter terræ infixæ.

Nomen. Latine *Amæna mæsta*; Malaice *Suca duca*; denotans herbam, quæ lætitiâ ac tristitiâ simul adfert, per diem enim foliola ejus læte extensa sunt, quam primum vero extrahatur, ut & vespertino tempore mortuum refert furculum.

Locus. Instar priorum in nudis crescit montibus inter Caricem, & sub Cajæ pæti arboribus, ubi solum est durum ac ficcum. Maximam ejus copiam inveni in sinu Cajæ prope præcedentes plantas, dein quoque in Hitæa & Leytimora sub Carice, & per semen in horto meo hanc quoque propagavi.

Ufus ejus nullus medicatus mihi notus est, ac solummodo in litteris amatoriiis adhibetur, si enim ab amatore mittatur amicæ, denotat, illum dulce ac triste cum ipsa velle subire, vel jam pati.

Cum hac convenire videtur plantula in India Occidentali crescens, & a Jacobo Breynio Cent. I. Cap. 23. dicta *Chama crista pavonis Brasiliiana*, & uti putat a Marcgravio nominata *Pajomiriboa*, ac præfertim cum secunda ejus, seu minore specie, quam dicit crescere in insula Curassavia.

Tabula Sexagesima septima

Ad Figuram primam *Amenam* exhibet *mæstam*.
Figura secunda *Terebintbinam* denotat infra Cap. 41. descriptam.

OBSERVATIO.

Amenam mæstam Rumphius putat convenire cum *Chama-crista pavonis* filiqua multiplici, *Breynii*, cujus quidem species est, sed non eadem planta, quum nostra filiquam modo refert solitariam, unde melius quadrat cum illa *Alb. Sebae* Figura, quæ Tab. 9. fig. 9. exprimitur, & male ibi habetur pro *Chama-crista pavonis Brasiliiana* filiqua singulari *Breynii*, quum Figura omnino diversæ sunt. Vide & *H. Cliff.* pag. 158. ad Cassiam.

De vrugten zyn enkele korrels, als Saga-korrels, en weinig geribt, boven plat, eerst bruin, daar na zwartagtig, en hart, aan korte steeltjes hangende. Het boompje is boutagtig, de wortel ydel, en verspreid. De bladeren zyn een treffelyk wondkruid; vers gekaawt, en daar op gelegd, die bet in vierentwintig uren ook toetrekt. Het is van Macassar gebragt, daar bet in groot gebruik is.

De ses en Sestigste Plaat

Vertoont de op bergen groeiende Boom, welke is een soort van een heesteragtige *Hedysarum*.

SEVEN EN DERTIGSTE HOOFDSTUK.

De droevige blyde Plant.

Dit is ook een bergkruitje, met een enkele, dunne steel opschietende, ruim twee voeten hoog, boutagtig, en breekzaam, verdeelt in weinig zydetakken, en aan de zelven over dwers korte wieden. Deze zyn bekleed met zeer kleine blaadjes, in twee rygen tegens malkander, gelyk aan de *Herba sentiens* dog veel kleinder, en zoo dicht aan malkander geschikt, dat ze een blad schynen, ieder blaadje is een halve stroombalm breed, en een nagel van een pink lang, vooren spitzer, en hoog-groen. By avond, en als men bet plantje uittrekt, sluiten ze haar na vooren dicht toe, zoo dat men geen blaadjes bekenmen kan, en gelyken een dor rysken.

De bloempjes zyn ook zeer klein, hier en daar enkel staande, die van *Genista* gelyk, dog veel kleinder, geel, en uit vyf slappe blaadjes gemaakt, waar van het bovenste en grootste agterwaarts geboogen staat. Daar op volgen zeer dunne platte bouwen, twee leden lang, twee stroobalmen breed, uit den bruinen zwartagtig, over dwers met parallele voegen afgedeelt, daar in leid dun, langwerpig zaad, doods-geel, bart, en blinkende. De wortel is gering, en verspreid, dog waft in de aarde houdende.

Naam. In 't Latyn *Amæna mæsta*; in 't Maleits *Suca duca*, beduidende een kruid, dat blydschap, en droefheid te gelyk aanwyft, want over dag staat bet met zyn blaadjes weelderig uitgebreid, zoo dra men 't uittrekt, of by avond is bet een dor rysken.

Plaats. Het waft gelyk de voorgaande, op kale bergen tusschen het *Snygras*, en onder de *Cajoe* poeti-bomen, daar een drooge harde grond is. Het meeste heb ik gevonden in de bogt *Cajeeli*, by de voornoemde Kruiden, daar na ook op *Hitoe* en *Leytimor*, onder 't *Snygras*, en met zaad ook in myn tuin voort-gekweekt.

Gebruik. Daar is nog geen Medicinaal gebruik van bekend, alleenlyk onder de minnebrieven heeft bet plaats, want van een minnaar aan zyn beminde gezonden beduid, dat by lief en leed met haar wilde uitstaan, of ook alreets draagt.

Hier mede schynt over een te komen een kruidje in *West-Indien* groeiende, en dat by *Jacobus Breynio* Cent. I. Cap. 23. genaamt werd *Chama crista pavoniana Brasiliiana*, en zoo by *sustineerd* by *Marcgraven* genaamt *Pajomirioba*, inzonderheid met de tweede of kleine zoorte, dewelke by zegt te groejen op het *Eiland Curao*.

De zeven en Sestigste Plaat

Vertoont in de eerste Figuur de *vermakelyke* en *droevige* plant. De tweede Figuur wyft aan den *Terpenyn* ofte *Balsen-plant*, onder in het 41. Hoofdstuk beschreeven.

AANMERKING.

Rumphius meent dat deze *vermakelyke* en *droevige* plant overeen komt met de *Chama crista pavonis* van *Breyne*, met veele peulen, waar van het wel een soort, dog niet dezelfde plant is, om dat onze maar een enkele peul draagt, waar om ze beter overeenkomt met die geene, welke *Alb. Seba* op de 9 Plaat fig. 9. vertoont, dog kwalyk aldaar ter neergestelt werd voor de *Brasiliaanse Chama crista pavonis*, met een enkele peul van *Breyne*, wyl die Figuren geheel verschillen. Zie verders de *H. Cliff.* pag. 158. op de *Cassia*.